

سخن ناشر

روابط علمی بین کشورها و ملتها از قدیمی‌ترین و پایدارترین روابط بین‌المللی و از بی‌شائبه‌ترین و مستحکم‌ترین آنهاست. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها - که به اختصار «سمت» نامیده می‌شود - به عنوان یک مرکز علمی و تحقیقاتی با رویکرد تدوین کتابهای درسی دانشگاهی، همواره علاقه‌مند بوده است در این زمینه با همه مراکز علمی و آموزشی جهان ارتباط علمی داشته باشد و با همکاری دانشمندان و پژوهشگران جهانی، در توسعه علوم انسانی وظیفه و سهمی را بر عهده بگیرد.

همکاری با دانشگاههای کشور سوریه و به خصوص دانشگاههای دمشق و حلب و حمص و لاذقیه از جمله اقداماتی است که به اراده مسئولان عالی‌رتبه دو کشور و دست‌اندرکاران دانشگاههای مذکور و «سمت»، در همین زمینه شکل گرفته است و نخستین گام آن، تألیف کتاب مشترک با همکاری استادان ایرانی و سوری برای دانشجویان عرب‌زبان رشته زبان و ادبیات فارسی است. کتاب حاضر که اکنون آماده عرضه به دانشجویان و استادان عزیز شده است، یکی از همین کتابهاست که «سمت» آن را با کمال فروتنی به حضور دانشگاهیان محترم تقدیم می‌دارد و تقاضا می‌کند خوانندگان گرامی با پیشنهادهای خود، زمینه اصلاح آن را در چاپهای بعدی فراهم سازند.

«سمت» فرصت را مغتنم می‌شمارد و در همین جا اعلام می‌کند برای توسعه این نوع همکاریها در همه رشته‌های علوم انسانی در دانشگاههای سوریه و سایر کشورها، آمادگی دارد و از هر نوع پیشنهاد همکاری از سوی هر یک از مراکز علمی و انتشاراتی جهان در این زمینه، صمیمانه استقبال می‌کند.

«سمت»

پیشگفتار مؤلف

تعامل دو زبان فارسی و عربی به عنوان زبانهای کهن و اصیلی که در حوزه اسلامی قرار دارند و از ادبیات غنی و سرشار و پیشینه پرافتخار و کم نظیری برخوردارند، همواره ضروری و اجتناب ناپذیر بوده است. ترجمه را می توان برجسته ترین راه برای رسیدن به این تعامل دانست.

برخلاف تصور برخی که ترجمه را مراجعه به فرهنگ لغت و نوشتن معنای واژه و مرتب کردن معانی کلمات می دانند، ترجمه، فرایند پیچیده ای است و توفیق مترجم در ارائه ترجمه ای صحیح و شیوا به میزان تسلط وی به ظرایف دو زبان به ویژه زبان مقصد بستگی دارد.

به گفته زبان شناس مشهور «فردینان دو سوسور»، بهترین معنای یک واژه آن است که از جمله استنباط شود و بهترین معنای یک عبارت، معنایی است که با کل معنای متن، ارتباط داشته باشد (پارسی نژاد، ۱۳۸۷، ص ۲۳۶).

به عبارت دیگر برای ارائه ترجمه ای خوب و مقبول باید از دو مهارت عمده درک معنا از متن مبدأ و بیان این معنا در زبان مقصد براساس معیارهای زبانی و فرهنگی این زبان، برخوردار بود. در مقایسه بین توانایی درک معنا از زبان مبدأ و قدرت بیان در زبان مقصد، باید برای بیان، اهمیت بیشتری قائل شویم، زیرا ترجمه حادثه ای است که در زبان مقصد اتفاق می افتد. مطالعه آثار نویسندگان معاصر فارسی و خواندن مطالب مختلف مطبوعاتی و آشنایی با آثار ادبی نویسندگان کهن، به قدرت بیان مترجمی که از عربی به فارسی ترجمه می کند می افزاید.

کتاب حاضر برای دانشجویان عرب زبانی تألیف شده است که فارسی را فرا گرفته اند و قصد دارند پا به عرصه ترجمه بگذارند. این کتاب شامل یک مقدمه و شانزده

درس آموزشی و دو درس مطالعاتی و یک پیوست است.

روش پیشنهادی برای تدریس این کتاب چنین است که استاد، پس از توضیح و تشریح مقدمه، ابتدا متن درس را برای دانشجویان می‌خواند و پس از بیان ظرافتهای زبانی عربی و فارسی و تشریح مطالب مطرح شده در کارگاه ترجمه، بخش کوتاهی از متن را در کلاس ترجمه می‌کند و از دانشجویان می‌خواهد بخش باقی‌مانده را در خانه ترجمه کنند و به همراه پاسخ خود آزمایی به کلاس بیاورند. سپس استاد براساس ترجمه خود - که آن را برای دانشجویان، بازخوانی می‌کند - ترجمه آنان را تصحیح می‌کند و دلایل رد یا قبول ترجمه‌های پیشنهادی آنان را توضیح می‌دهد. لازم است ذکر شود که درسهای هفدهم و هجدهم مطالعاتی است؛ به این معنا که دانشجو باید خود به خواندن آنها مبادرت کند و تفاوتها را دریابد و سعی کند همانند درس «گام به گام با مترجم»، متنی را به همان صورت ترجمه کند، یعنی افکار خویش را هنگام ترجمه روی کاغذ بیاورد.

مؤلف برای آنکه مترجمان نوآموز را با شیوه‌های مختلف جمله‌نویسی و ترجمه صحیح و روان آشنا کند، در این کتاب بیشتر از تمرینهای چند گزینه‌ای یا تمرینهای با جاهای خالی، استفاده کرده است. این روش باعث می‌شود مترجم نوآموز با چهارچوب جمله‌سازی و جلوه‌های بیانی زبان فارسی آشنا شود و الگوبرداری کند. ترجمه‌هایی که در صفحات مختلف، ارائه شده است لزوماً بهترین یا تنها ترجمه ممکن نیست؛ زیرا ذوق و سلیقه هر فرد، عامل مهمی در ترجمه او و نیز قضاوت وی نسبت به ترجمه دیگران است.

رضا ناظمیان

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی

تابستان ۱۳۸۹